

**SF. AP. PAVEL, EXPONENT ȘI PARADIGMĂ A PEDAGOGIEI
DIVINE POTRIVIT 1 TIM. 1, 12-16**
**Saint Apostle Paul, Exponential and Paradigm of Divine Pedagogy
according to the First Epistle to Timothy, 1, 12-16**

Cristian Dragoș
„Babeș-Bolyai” University, Cluj-Napoca, Romania

Abstract. *The present study aim is to emphasize the role of the presentation of the own conversion of Saint Apostle Paul in the context of the Ephesians that have gone far away from the faith. The author seems concern to bring incontestable arguments in order to determinate his contesters from Ephesians to re-valorise the Gospel Principles and to come back inside the Christian communities. The main argument that he uses there is not based on some ideas and principles, but on the own experience of the conversion. The strong impact of the conversion was determined by his conviction that, at the moment, he was expressing the expression of the sin and the conception against Lord. The terminology used in this sense implies, on the one hand, a semantic and theological relevance meant to emphasize the spatial and temporal universality of the act of salvation as well as the lack of moral conditioning to access it; and on the other hand, the richness of God's grace and forgiveness manifested through long-standing patience with those who have departed from Him. The manner and place reserved by the author to relate this event must be counted as part of his plea to the apostate Ephesians to return to the faith.*

Keywords: Paul, paradigm, pedagogy, Blasphemy, conversion, long patience, example.

Decizia de Sf. Ap. Pavel de a redacta ce dintâi epistolă către Timotei a fost determinată de numeroase tulburări de natură ideologică care au bulversat tânăra comunitate creștină din Efes. Rațiunea pedagogică a acestei scrieri este sugerată de caracterul instructiv-educativ ce predomină epistola de la un capăt la celălalt.

Comunitatea din Efes se confrunta, în principal, cu un curent cultural-religios eretic ce nu poate fi definit cu exactitate din pricina caracterului său sincretic, însă au fost confirmate cu certitudine elemente de sorginte iudaică, cu forme de manifestare caracteristice pregnosticismului sau de natură ascetică, magică sau feministă¹.

¹ Jerome D. Quinn, *The Letter to Titus: A New Translation with Notes and Commentary, and an Introduction to Titus, I and II Timothy, the Pastoral Epistles*, New York, Doubleday, 1990, p. 245-247; Howard I. Marshall, *The Pastoral Epistles. The International Critical Commentary*, ed. J. A. Emerton, C. E. B. Cranfield and G. N. Stanton, Edinburgh, T. & T. Clark, 1999, p. 335; John J. Gunther, "Saint Paul's Opponents and their Background: A Study of Apocalyptic and Jewish Sectarian Teachings" in *Novum Testamentum Supplements*, 35 (1973), p. 77-78; Gordon D. Fee, *1 and 2 Timothy, Titus*, Peabody, Hendrickson Publishers, 1988, p. 9-30; William D. Mounce, *Pastoral Epistles*, Dallas, Word, Incorporated, 2002, p. 20-46; William Barclay, *The Letters to Timothy, Titus and Philemon*, Philadelphia, Westminster Press, 1960, p. 11-26.

În fruntea acestei mișcări se pare că se aflau doi bărbați Imeneu și Alexandru² care potrivit 1,19, au îmbrățișat pentru o perioadă de timp valorile evanghelice, dar care coordonau acum o amplă campanie de prozelitism căreia îi cădeau victime mulți membrii ai comunității creștine.

În acest context Sf. Pavel redactează cea dintâi epistolă către Timotei, însă cu siguranță autorul a avut în vedere transmiterea unui mesaj cu caracter multiplu, valabil pentru întreaga comunitate din Efes. În primul rând autorul a vrut să transmită un avertisment față de riscurile care le implică expunerea la doctrina eretică; în al doilea rând potrivit 1,18, Însuși Dumnezeu intervine, prin mijlocirea slujitorilor Săi, cu măsuri coercitive pentru cei ce au rățacit de la credință; și în cele din urmă, și probabil cel mai important, este faptul că pentru nimeni nu este exclusă posibilitatea pocăinței, inclusiv pentru Imeneu și Alexandru. Cu alte cuvinte măsurile care i-a vizat pe Imeneu și Alexandru au valoare paradigmatică pentru întreaga comunitate, în sensul că posibilitatea de reabilitare a celor doi, devine un model de îndreptare a tuturor susținătorilor acelei mișcări.

Experiența convertirii pauline

Pentru a oferi un plus de credibilitate acestui mesaj, Sf. Pavel, în strategia sa redacțională, introduce experiența propriei convertirii ca argument și paradigmă a eficacității pedagogiei divine, ca expresie a înțelepciunii și îndelungatei răbdări a lui Dumnezeu(1Tim. 1, 12-17)³.

Rolul ilustrativ al experienței din convertirea Sf. Pavel, din întreaga pledoarie, este evidențiat de câteva elemente regăsite în acest fragment: 1. secțiunea începe și se încheie cu câte o declarație de mulțumire pentru ceea ce

² Pentru identitatea celor doi a se vedea: William Hendriksen and Simon J. Kistemaker, *Exposition of The Pastoral Epistles*, Baker Book House Company, Grand Rapids, 1953-2001, p. 86; W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, pp. 66-68.

³ Versetele 12-17 constituie a treia subsecțiune a fragmentului 1,3-20. În prima subsecțiune (v. 3-7), prezintă principalele devieri doctrinare din comunitatea efeseană și trasează liniile principale ale misiunii lui Timotei pentru a descuraja o asemenea mișcare. După care accentuează unul din elementele specifice ale acestei erezii (v. 8-11), caracterizat prin preocuparea excesivă asupra rolului Legii pentru dobândirea mântuirii și a unei vieți virtuoză. În contrast cu această imagine, Pavel se folosește de propria experiență de viață (v. 12-17), în sensul că el întruchipa standardul de fidelitate față de Lege (prin instruirea și zelul manifestat pentru împlinirea ei, și cu toate acestea Legea s-a dovedit neputincioasă în comparație cu evanghelia dragostei descoperită lui de Însuși Iisus Hristos pe drumul Damascului. Pe de altă parte experiența convertirii lui în ciuda potrivniciei manifestată față de evanghelia lui Hristos capătă în logica Sf. Pavel rolul de „pildă” a îndelungatei răbdări a Domnului pentru toți potrivnicii evangheliei Sale, inclusiv pentru Imeneu și Alexandru Cf. W. D. Mounce, *MOUNCE, Word Biblical Commentary : Pastoral Epistles* Vol. 46, p. 18-20.

Dumnezeu a făcut pentru el și pentru suveranitatea Sa, care nu intră sub incidența simțurilor umane (v.12 și 17)⁴; 2. repetarea expresiei „am fost miluit” (v. 13,16), evidențiază mesajul central al fragmentului; 3. Folosirea multiplă (de opt ori) a pronumelui personal persoana I în acest episod arată rolul emblematic la experienței autorului; 4. conceptul cheie al acestui episod gravitează în jurul termenului πίστις – *credință*; Pavel a fost socotit πιστόν – *credincios* (v.12); prigoana, hula și batjocura sunt expresie a ἀπιστία – *necredinței*, născută din neștiință (v.13); harul lui Dumnezeu este însoțit de πίστεως – *credință* și ἀγάπης – *dragoste*, (v.14); declarația de mântuire a celor păcătoși este socotită vrednică de a fi πιστὸς – *crezută* (v.15); experiența personală a autorului are menirea de a fi „pildă - ὑποτύπωσις” pentru cei ce vor crede - πιστεῦειν (v.16)⁵. Faptul că acest concept se regăsește în definirea erorii lui Imeneu și Alexandru, care au căzut (naufragiat) de la credință – πίστιν ἐναύαγησαν, este o mărturie în plus pentru acceptarea convertirii Sf. Pavel ca pildă desăvârșită a disciplinei divine, pentru toți adversarii dreptei-credințe; 5. Pentru a apropia și mai mult situația personală de dinainte de convertire, de cea a susținătorilor ereziei, autorul folosește aceiași termeni pentru a caracteriza cele două situații: activitatea lui Saul este caracterizată ca hulă (βλάσφημον), alături de termeni asociați, prigoană (διώκτην) și batjocură (ὕβριστην) (1,13); iar erezia condusă de Imeneu și Alexandru, hulă (βλασφημία) (v.20); 6. Însuși autorul califică experiența convertirii sale ca o consecință a milei și răbdării dumnezeiești cu scopul precis de a fi pildă (ὑποτύπωσις) pentru toți ce vor crede.

Considerăm că se impune o analiză detaliată a ultimelor două puncte pentru a evidenția valoarea pedagogic-instructivă a întregului fragment și mai ales a atitudinii Sfântului Pavel față de Imeneu și Alexandru.

Pavel (Saul) înainte de convertire

Așadar, în pregătirea verdictului care îi privea pe reprezentanții mișcării eretice (1,20), Sf. Pavel autodenunță atitudinea sa de dinainte de evenimentul de

⁴ Vocabularul utilizat aici de Sf. Pavel (ἀφθάρω – *nesticăcios*; ἀοράτω – *nevăzut*, v.17), a devenit mai târziu limbajul apofatic caracterizat prin introducerea prefixului α- sau αν- întâlnit la diversși părinți ai Bisericii, Clement Alexandrinul, Sf. Grigore de Nyssa, Sf. Dionisie Areopagitul sau Sf. Maxim Mărturisitorul. Vezi detalii: N. Moșoiu, *Taina prezenței lui Dumnezeu în viața umană*, Ed. Paralela 45, p.74. Această manieră de exprimare a fost determinată cel mai probabil de conștientizarea autorului că există o discrepanță considerabilă între determinarea sa de a sluji lui Dumnezeu, după principiile Legii, și revelația de care a avut din mila lui Dumnezeu, descoperită lui prin Iisus Hristos.

⁵ Cf. W. D. Mounce, *Word Biblical Commentar, Pastoral Epistles*, p.47.

pe drumul Damascului (Fapte 9,1-19), calificându-o drept hulă⁶, prigoană⁷ și batjocură⁸. Cu siguranță că aceste calificative au avut în vedere evenimentele consemnate în Fapte 8,3; 9,1,2,4,5,21; 22,4,7,8; 26,14; 1Co. 15,9; Gal. 1,13; Filip. 3,4-6; și mai ales în Fapte 26, 9-11: „Eu unul am socotit, în sinea mea, că față de numele lui Iisus Nazariteanul trebuia să fac mult împotriva; ceea ce am și făcut în Ierusalim și pe mulți dintre sfinți i-am închis în temnițe prin puterea pe care o luasem de la arhierii. Iar când erau dați la moarte, mi-am dat și eu încuviințarea și îi pedepseam adesea prin toate sinagogile și-i sileam să hulească și...îi urmăream până prin cetățile de din afară”.

Asocierea celor trei termeni este singulară în literatura biblică, dar cel mai probabil, autorul recurge la această formulă pentru a accentua gravitatea fărâdegilor lui, întrucât se împotriva Mântuitorului Însuși⁹. Potrivit unor comentatori, combinația acestor termeni are menirea de a indica faptul că Saul a fost prin excelență (θεομάχος)¹⁰, potrivnicul lui Dumnezeu¹¹, realitate de care autorul nu s-a putut elibera întrucât o amintește frecvent (1Co. 15,9; Gal. 1,13).

⁶Vezi detalii: H. W. Beyer, *TDNT* vol. 1, p. 621–625; P. Hofius, *EDNT* vol.1, p. 221. H. Wahrisch, C. Brown, *NIDNTT*, vol. 3, p. 342-245. Acest concept apare de încă șapte ori în Epistolele Pastorale (1Tim. 1,13,20; 6,1,4; 2Tim. 3,2; Tit 3,2).

⁷Vezi detalii: A. Oepke, *TDNT* vol. 2, pp. 229–330; acest termen mai este folosit de două scrieri relativ apropiate de data redactării epistolelor pastorale (aprox. anul 67). Mai întâi a fost utilizat de *Didabia* (aprox. între anii 50-70), pentru a descrie calea morții, opusă căii vieții, unde este asociat cu alte fapte imorale: „ucidere, adulter, mărturii mincinoase, fățarnicii, inimă vicleană, mândrie, răutate, obraznicie, nerușinare, îngâmfare, urători de adevăr, iubitori de minciună” (5,1,2). Cea de-a doua scriere care apelează la acest termen este *Epistola lui Barnaba* (aprox. anul 70), într-un rol asemănător cu cel din *Didabia*, pentru a caracteriza calea întinericului alături de termeni precum: „...obraznicie, mândrie a puterii, vicleșug, răutate, lăcomie, netemere de Dumnezeu, urători ai adevărului, iubitori ai minciunii...” (20,1,2). În *Scrierile Părinților Apostolici*, p. 29,163.

⁸ Vezi detalii: G. Bertram, *TDNT* vol.8, pp.295–307. Consemnăm că pe lângă conotația sa uzuală de „a sta împotriva”, în Ro. 1,30, este inclus în lista de vicii în care capătă un accent grav fiind asociat cu θεοστυγεῖς – urători de Dumnezeu, și capătă astfel o semnificație mult mai puternică fiindcă presupune răzvrătirea împotriva lui Dumnezeu ca urmare a întreruperii comuniunii ce a fost acuzată de fărâdelege. În Evr. 10, 29 regăsim un compus la verbului (ἐνυβρίζω), pentru a desemna gravitatea împotrivirii față de lucrarea Domnului Hristos și a harului Său, față de prevederile ce aveau în vedere încălcarea Legii.

⁹ Vezi: Fapte 9,5; 22,8; 26,15.

¹⁰ Acest adjectiv este utilizat o singură dată în Fapte 5, 39, în cadrul cuvântării învățătorului de Lege, Gamaliel, în fața Sinedriului, înduplecând acest for de judecată să-i elibereze pe apostolii arestați, ca să nu fie θεομάχοι – luptători împotriva lui Dumnezeu. Cf. Otto Bauernfeind, *TDNT*, vol. 4, p.528; I. H. Marshall, & P. H. Towner, *A critical and exegetical commentary on the Pastoral Epistles*, p. 391.

¹¹ Cf. I. H. Marshall, & P. H. Towner, *A critical and exegetical commentary on the Pastoral Epistles*, p. 391.

Pedagogia divină manifestată față de Saul

Însă experiența izbăvirii personale, autorul o consideră un dar al bunătății lui Dumnezeu manifestate prin „harul și mila (ἐλεέω)”¹² Sa (v. 13,14); o formulă care „descrie experiența mântuirii din perspectiva inițiativei și a manifestării bunătății lui Dumnezeu. Dumnezeu preia inițiativa și face pentru o anumită persoană ceea ce ea însăși nici nu merită, nici nu poate să facă”¹³.

Pentru a oferi un plus de credibilitate silogismului său, autorul recurge la formularea „vrednic de încredere” (πιστῶς ὁ λόγος)¹⁴, care este urmat de o a doua construcție similară, „și de toată primirea (adevărată, convenită)” πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος (1Tim. 15,1), care o întărește pe cea dintâi și are menirea de a „sublinia nevoia ca cititorul să răspundă prin acceptarea adevărului afirmației”¹⁵.

Aceste formulări au menirea de a pregăti o afirmație care reprezintă mesajul central al propovăduirii evanghelice: „Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoși - ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι” (v.15b)¹⁶, la care adaugă o notă personală „dintre care cel dintâi sunt eu - ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ” (1Tim. 1,15c).

Ceea ce suscită interes din perspectiva cercetării noastre sunt accentele autorului asupra a trei dimensiuni ale actului răscumpărător: a) universalitatea spațială; b) universalitatea temporală; c) insensibilitate față de gravitatea păcatului.

¹² Verbul ἐλεέω când este folosit în narațiuni semnifică venirea milei divine în mizeria morală a omenirii, iar uneori desemnează inițiativa lui Dumnezeu de a se implica în înnoirea legământului cu poporul Său. Cf. F. Staudinger, *EDNT*, vol. 1, p. 430; R. Bultmann, *TDNT*, vol.2, pp. 480-481.

¹³ P. H. Towner, *The Letters to Timothy and Titus*, p. 140.

¹⁴ Această expresie paulină care apare doar în Epistolele Pastorale (1Tim. 1,15; 3,1; 4,9; 2Tim. 2,11; Tit 3,8), pare a fi o formulă cunoscută de comunitățile din Efes și Creta pentru a introduce afirmații de necontestat, acceptate în totalitate fără nicio rezervă. Tema a patru din cele cinci apariții ale acestei formulări este mântuirea. Hristos a venit să mântuiască pe cei păcătoși (1Tim. 1,15); mântuirea dusă de El este universală (1Tim. 4,9); cei credincioși au fost mântuiți prin mila lui Dumnezeu (Tit 3,8); mântuirea necesită perseverență (2Tim. 2,11-13). Cf. W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, pp.48-49; G. W. Knight, *The Pastoral Epistles : A commentary on the Greek text*, p. 99.

¹⁵ Această formulare dublă se regăsește și în 1Tim. 4,9, pentru a sublinia că răspunsul la afirmația imediat următoare trebuie să se concretizeze în acceptare fără vreo urmă de îndoială. Cf. I. H. Marshall & P. H. Towner, *A critical and exegetical commentary on the Pastoral Epistles*, p. 397.

¹⁶ Întrucât o mare parte dintre membrii mișcării eretice au trecut prin experiența convertirii, cu siguranță că erau familiarizați cu acest mesaj care rezonază cu alte declarații care privesc centralitatea soteriologiei în actul de propovăduire a Domnului Hristos (Mt. 9,12;15,24; 18,11; Mc. 2,17; Lc. 19,10; In. 18,37).

Cu toate că universalitatea mântuirii nu este exprimată în mod explicit precum în în 1Tim. 2,4,6 („toți oamenii - πάντας ἀνθρώπους” „pentru toți - ὑπὲρ πάντων”), faptul că autorul indică „lumea” ca spațiu al venirii Domnului și „pe cei păcătoși” ca destinatari ai lucrării Sale mântuitoare denotă universalitatea actului soteriologic. Venirea „în lume” este una din expresiile folosite intens de evanghelia a patra pentru spațiul activității mesianice (Ioan 1, 9; 3,19; 6,14; 9,39; 11,27; 12,46; 16,28; 18,37)¹⁷. Pe de altă parte, universalitatea păcatului este una din temele predilecte ale teologiei pauline (Ro. 3,10,23; 5,12; 1Co. 15,21), iar titulatura de „păcătoși” atribuită beneficiarilor mântuirii aduse de Hristos, indică în mod explicit universalitatea acesteia.

b) Cu toate că este folosit timpul aorist¹⁸ pentru cele două verbe ale expresiei (ἤλθεν și σῶσαι), acțiunea lor este percepută ca o „realitate actuală în plină desfășurare”¹⁹, consecințele actului răscumpărării au reverberații veșnice (Evr. 7,27-28), iar ca dovadă concretă a faptului că izbăvirea nu a fost limitată la cei contemporani evenimentului, este convertirea lui Saul însuși. Actul hristic pe lângă universalitatea spațială, o cuprinde și pe cea temporală, iar ereticii efeseni pot devenit părtași, prin convertirea lor, ai acestui dar al lui Dumnezeu.

c) Cu toate că în alte situații apostolul Pavel pare să facă apologia propriei persoane (Fapte 22,3; 23,6; 26,5), care ar putea fi rezumată în expresia „în ceea ce privește dreptatea cea după Lege, fără de prihană” (Filip. 3,5-6); în acest context Apostolul se indică pe sine însuși ca exponent al păcatului, prin afirmația „dintre care (păcătoși) cel dintâi sunt eu - ὧν πρωτός εἰμι ἐγώ”²⁰, ceea ce pare a fi o exagerare²¹. În ciuda aparențelor, sunt câteva elemente care sugerează că autorul își însușește această afirmație în totalitate. În primul rând, el amintește de perioada de dinainte de convertire, apoi mesajul central al secțiunii este mântuirea dobândită prin Iisus Hristos, printre beneficiarii răscumpărării se află și Saul însuși, iar redactarea acestui fragment este dominat de pronumele personal, persoana I singular. Pe lângă toate acestea este relevantă utilizarea lui πρωτός (cel dintâi), care de fiecare dată când este utilizat de Pavel

¹⁷ W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, p.56.

¹⁸ „Timpul aorist exprimă o acțiune momentană, instantanee, punctuală, îndeplinită într-un trecut nedeterminat. Prin caracterul său punctual aoristul indică fie consumarea unei acțiuni, fie momentul ei de început, fie momentul încheierii ei”. Cf. http://www.obinfonet.ro/docs/gk/resgk/greaca_book-2009.pdf, accesat 23. 12. 2018.

¹⁹ P. H. Towner, *The Letters to Timothy and Titus*, p. 146.

²⁰Expresie care a suscitât foarte mult interes din partea comentatorilor care au oferit diverse interpretări, o parte din acestea au fost sintetizate de W. Hendriksen, & S. J. Kistemaker, *New Testament commentary : Exposition of the Pastoral Epistles. Accompanying biblical text is author's translation* vol. 4, New Testament Commentary Grand Rapid, Baker Book House. (1953-2001), p.79, nota 39.

²¹Au existat comentatori care au contestat autenticitatea acestei expresii. Cf. W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, p.56.

are valoare de numeral ordinal (Ro. 10,19; 1Co.14,30;15,45,47; 1Tim. 2,13), aici are valențele morale, devreme este determinat de ἀμαρτωλοῦς (păcătoși). Acest mod de exprimare deși nu pare a fi caracteristic Sf. Pavel, totuși, mai este regăsit în scrierile sale (1Co. 15,9: „Căci eu sunt cel mai mic dintre apostoli, care nu sunt vrednic să mă numesc apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu”; Gal.1,13: „Căci ați auzit despre purtarea mea de altădată întru iudaism, că prigoneam peste măsură Biserica lui Dumnezeu și o pustiiam”; Filip. 3,6: „În ce privește râvna, prigonitor al Bisericii; în ce privește dreptatea cea din Lege, fără de prihană”), de fiecare dată cu trimitere directă la atitudinea sa ostilă față de Domnul Hristos, de evanghelia Sa și față de slujitorii Săi²².

În consecință, autorul era conștient de gravitatea faptelor sale, căci el a dus la apogeu vrăjmășia față de Hristos²³ și poporul Său, a încercat cu toate puterile sale să se opună lui Dumnezeu, realitate de care Pavel, odată devenit conștient, o ilustrează ca „imaginea clară a profunzimii păcatului uman”²⁴. Experiența descoperirii de pe drumul Damascului și încredințarea apostolatului (Fapte 9), în ciuda trecutului său de hulitor și persecutor, păstrează mereu vie gravitatea păcatului și bucuria harului ce i s-a încredințat, ceea ce explică forma de prezent a verbului εἶμι (sunt).

Sf. Ap. Pavel paradigmă a pedagogiei divine

Așa cum am menționat mai sus, tema centrală a secțiunii este mântuirea venită prin Iisus Hristos pentru toți oamenii, de pretutindenea, din toate timpurile și mai ales indiferent de gravitatea păcatelor. Faptul că Pavel se identifică cu toate aceste direcții ale lucrării de răscumpărare și mai ales faptul că înregistrează mărturia sa în acest context are menirea de a-i încredința pe ereticii din Efes de posibilitatea izbăvirii²⁵, dacă se vor delimita de practicarea „hulelor” ce le-au proferat prin intermediul ereziei lor.

²² Fericitul Augustin meditănd asupra acestei mărturii a consemnat: „Deci ce înseamnă cel dintâi? Adu-ți aminte de Saul și vei descoperi. Nu este el cel ce nu s-a mulțumit să-l ucidă pe Stefan cu o singură mână și pentru aceasta a avut grijă de hainele celorlalți? Nu este el cel ce a persecutat biserica peste tot? Deci el a fost persecutorul numărul unu. Nu era mai rău decât el”. J. E. Rotelle, OP., *The Works of St. Augustine: A Translation for the Twenty-first Century*, Vols. 1–11. ed.; Edmund Hill Brooklyn: New City Press, 1991, apud, P. Gorday, *Colossians, 1-2 Thessalonians, 1-2 Timothy, Titus, Philemon. Ancient Christian Commentary on Scripture*, NT 9, Downers Grove, Ill.: InterVarsity Press, 2000, p.145.

²³ Cf W. D. Mounce, *Word Biblical Commentary : Pastoral Epistles*. Vol. 46, p. 51.

²⁴ W. Hendriksen & S. J. Kistemaker, *New Testament commentary : Exposition of the Pastoral Epistles*, Vol. 4 (1953-2001), p. 80.

²⁵ Aceeași rațiune a mărturisirii pauline o întrevede și Sf. Ioan Gură de Aur: „ El (Pavel) nu se teme ca să-și arate păcatele sale în fața întregului univers, și să sape , pentru a zice așa, pe o coloană, păcatele acre au precedat convertirea sa; convins fiind că era mai bine să-și expună criticii publice viața sa trecută, ca măreția binelui pe care l-a primit de la Dumnezeu să apară și

Acest lucru devine și mai evident în următoarea afirmație: „Și tocmai pentru aceea am fost miluit, ca Iisus Hristos să arate mai întâi în mine toată îndelunga Sa răbdare, ca pildă celor ce vor crede în El, spre viața veșnică - ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρῶτῳ ἐνδείξῃται Χριστὸς Ἰησοῦς τὴν ἄπασαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεῦειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον” (v.16).

Dacă în v. 13 autorul se prezintă ca beneficiar al „milen Domnului” în ciuda trecutului său de persecutor și hulitor, aici revine asupra acestui eveniment motivându-i rațiunea²⁶, care de această dată este orientată în două direcții: a) în persoana lui Pavel, Iisus Hristos își arată, mai întâi, îndelunga Sa răbdare; b) mila și răbdarea Domnului față de Pavel să devin paradigmă pentru toți cei ce vor crede.

a) Readucerea în discuție a propriei persoane împreună cu ideea de prioritate (πρῶτῳ) a manifestării milen lui Dumnezeu, accentuează gravitatea păcatului personal a lui Pavel. În aceeași măsură, ilustrarea lui Pavel ca exponent al păcatului, pare a fi desprinsă din strategia rabinică (qal wāḥômer) ce are în vedere următorul silogism: dacă mila lui Dumnezeu s-a putut împărtăși la cineva atât de păcătos precum Pavel, cu siguranță că oricine se poate bucura de acest dar²⁷. Faptul că Pavel are în vedere un asemenea scop este evidențiat prin cele două elemente terminologice (ἐνδείκνυμι și μακροθυμία) la care apelează pentru exprimarea acestui principiu.

Verbul ἐνδείκνυμι este un compus al verbului δείκνυμι, care în majoritatea covârșitoare a utilizărilor biblice are rol revelator al voci și lucrării lui Dumnezeu și a celor credincioși Lui; (Num. 24,17; Is. 30,30; 53,11; Ps. 49(50),23; In. 5,20;14,8,9; Apoc. 1,1), în tot atâtea situații subiectul acestui verb este Dumnezeu (Fac. 12,1; Ieș. 13,21; Num. 16,30; 23,3; Deut. 3,24; Ps. 84,8; Is. 11,11; 1Tim. 6,15), un înger sau unul din slujitorii (Ieș. 33,18;Iez. 40,4; 43,10;

să strălucească mai arătat, decât să lase în umbră această bunătate nespunsă de teamă să nu fie dezvăluit în fața propriilor sale remușcări. Prin urmare, el a povestit în detaliu persecuțiile, păcatele sale, prigoana împotriva bisericii ... ca să dea o bună speranță chiar și celor ce s-au despărțit de El.” *Comentar la Evanghelia de la Ioan*, Oradea, Ed. Pelerinul român, 2005, *Omilia* 10,1, p.50: în același sens se exprimă și Ferictul Augustin: „Dacă Pavel a fost vindecat, de ce ar mai trebui să disperăm?...când un medic vine într-un loc nou, el caută pe cineva fără șanse de vindecare și îl vindecă, chiar dacă acel om este foarte sărac, important este ca să fie un caz disperat. Medicul nu caută plată, dar vrea să-și arate talentul” J. E. ROTELLE, *The Works of St. Augustine. A Translation for the Twenty-first Century*, p. 269–70 apud P. Gorday, *Colossians, 1-2 Thessalonians, 1-2 Timothy, Titus, Philemon*, Ancient Christian Commentary on Scripture NT 9, Downers Grove, InterVarsity Press, 2000, p.146.

²⁶Ca și în multe din situațiile amintite anterior (vezi nota 338), prepoziția ἵνα indică scopul pentru care este demarată o anumită acțiune.

²⁷ Cf. W. D. Mounce, *Word Biblical Commentary : Pastoral Epistles*, p.57.

Apoc. 4,1;17,1; 21,9; 22,6) sau credincioșii Săi (Iac. 2,18; 3,13;²⁸). Prin urmare și compusul său utilizat în v. 16, are semnificație similară verbului din care a derivat, așa cum reiese din utilizările sale. Astfel autorul îl utilizează pentru a revela puterea sau mânia lui Dumnezeu (Ro. 9,17,22); bogăția harului Său (Filip. 2,7), sau dragostea și fidelitatea credincioșilor față de Dumnezeu (2Co. 8,24; Evr. 6,10)²⁹. Toate aceste utilizări ale acestei rădăcini verbale cu derivatele ei, dovedesc că pentru Sf. Pavel evenimentul convertirii sale nu a avut doar caracter personal, ci revelator al bunătății și milei lui Dumnezeu față de cei mai mari păcătoși.

Cel de-al doilea termen utilizat de autor μακροθυμία, desemnează începând cu scrierile VT, unul din atributele care îl definesc pe Dumnezeu ca o ființă îngăduitoare și răbdătoare față de nelegiuirile credincioșilor Săi sau chiar refuzul Său de a-și revărsa mânia peste ei (Ieș. 34,6; Num. 14,18; Neemia 9,17; Ps. 7,2; 85,15; 102,8; 145,8; Ioil 2,13; Iona 4,2; Naum 1,3)³⁰. Prin toate aceste ocurențe μακροθυμία are rolul de a indica infinita răbdare a lui Dumnezeu cu lumea, faptul că este anevoios la mânie și generos în dragoste, fiind animat mereu de speranța că o asemenea atitudine va determina pocăința. Aplicarea acestui concept în literatura NT, în majoritatea situațiilor, urmează modelului din Ro. 2,4; 9,22-33; 1 Pt. 3,20; 2Pt. 3,9,15; care motivează răbdarea lui Dumnezeu prin faptul că: „nu vrea să moară cineva, ci ca toți să vină la pocăință”; și de aceea trebuie „socotită drept mântuire”. Pe de altă parte, răbdarea este dovada prezenței și lucrării Duhului Sfânt (Gal. 5,22); o caracteristică a iubirii (1Co. 13,14), care ar trebui să fie deținută de toți credincioșii (Ef. 4,2; Col.1,11; 3,12; 1Tes. 5,14; Evr. 6,12; Iac. 5,7,10). Pavel spune despre el însuși că este îndelung-răbdător și că Timotei s-a dovedit un bun ucenic în acest sens (1Tim. 3,10)³¹.

Implicarea personală a autorului, experimentarea vie a răbdării lui Dumnezeu, îl determină să perceapă bunăvoința lui Dumnezeu față de el mai mult decât un simplu act de așteptare sau îngăduință. De aceea consideră necesar ca acest lucru să-l exprime într-un mod singular³², în sensul că acestui concept (μακροθυμία) îi asociază adjectivul „tot” (ἅπας) pentru a exprima

²⁸Vezi detalii în ceea ce privește acest verb și derivatele sale: Heinrich Schiler, *TDNT*; vol. 2, pp. 25-33.

²⁹ Vezi detalii: H. Paulsen, *EDNT*, vol. 1, p. 450.

³⁰ Cf. .F. Horst, *TDNT*, Vol. IV, p.374–387; H. W. Hollander, *EDNT* vol. II, p.380, ș.u.; D. Guthrie, Vol. 14, *Pastoral Epistles: An Introduction and Commentary*, p. 79.

³¹ Cf. W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, p.58, I. H. Marshal, *Pastoral Epistles* p.402; P. H. Towner, *The Letters to Timothy and Titus* p. 148; G. W. KNIGHT, *The Pastoral Epistles*, p. 102.

³² Niciuna din ocurențele pauline ale lui (Ro. 2,4; 9,22; 2Co. 6,6; Gal. 5,22; Ef. 4,2; Col. 1,11; 3,12; 2Tim. 3,10; Evr. 6,12,15; Iac. 5,10; 1Pt. 3,20; 2Pt. 3,9,15) nu mai are asociat vreun termen care să amplifice semnificația sa.

totalitatea, deplinătatea sau înfinitatea răbdării lui Dumnezeu cu el însuși. De altfel cea mai potrivită semnificație a expresiei („toată îndelunga sa răbdare - τὴν ἄπασαν μακροθυμίαν”), este considerată: „cea mai înaltă (profundă) răbdare (de care Iisus Hristos este capabil)”³³. Dacă acceptăm ideea că Pavel însuși a fost parte a unui act al pedagogiei divine, atunci, „îndelunga-răbdare”, trebuie să fie percepută ca parte integrantă a oricărui proces de acest fel.

Profunzimea acestor semnificații ale termenilor ἐνδείκνυμι (rolul său revelator) și μακροθυμία (răbdarea proprie doar lui Dumnezeu și oamenilor Lui) , împreună cu opțiunea autorului de a se da pe sine însuși ca exemplu al cercetării dumnezeiești, clarifică intenția și preocuparea autorului de a oferi un exemplu incontestabil de întorcare la Dumnezeu, în principal ereticilor din Efes și celor ce nu au cunoscut încă credința în Iisus Hristos.

b) Așa cum am menționat deja, în ansamblul lor, epistolele pastorale comportă un important accent pedagogic-instructiv, care poate fi regăsit în diferite structuri particulare ale epistolelor, prin urmare este firesc ca strategia redacțională să fie subordantă acestor direcții. Afirmatia din finalul v.16 („ca pildă celor ce vor crede în El, spre viața veșnică - πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ’ αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον”), este o confirmare că toate afirmațiile anterioare culminează cu aceasta și au avut menirea de a face parte dintr-un crescendo care-și atinge scopul acum.

Așadar, rațiunea pledoariei pauline gravitează în jurul ideii unui model dramatic de izbăvire, ce se regăsește în însăși persoana autorului, ca paradigmă pentru cei ce L-au renegat și hulit pe Hristos și lucrarea Lui. Pavel nu este doar un propovăduitor al lui Hristos și al iertării Sale, el este întruchiparea, imaginea, dovada că acest lucru este posibil. Pavel este cel ce „a trăit răbdarea milostivă a lui Hristos, Cel ce a suportat persecuția lui Saul, până când a venit timpul potrivit ca să-l salveze”³⁴ și această experiență face din el modelul prin excelență al milostivirii divine.

Sf. Pavel a încercat să surprindă lucrul acesta, cât mai exact cu putință și la nivel terminologic, astfel se explică prezența termenului ὑποτύπωσις³⁵, un compus al lui τύπος³⁶ care în multitudinea de utilizări biblice comportă conotații teologice demne de consemnat, întrucât de cele mai multe ori are rol determinativ pentru credință. Astfel acest termen este preferat de autorul

³³ F. Blass, A. Debrunner & R. W. Funk, *A Greek grammar of the New Testament and other early Christian literature*, Chicago, University of Chicago Press, 1961, p.144.

³⁴ P. H. Towner, *The Letters to Timothy and Titus*, p. 149.

³⁵Acest termen indică o marcă realizată prin lovire, dar poate avea și sensul de impact emoțional determinat de o persoană, un lucru sau eveniment asupra altei persoane care devine capabilă de a transmite emoția respectivă mai departe. W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, p. 259.

³⁶În literatura greacă nebiblică cei doi termeni semnifică același lucru, Cf. Maurice Carrez, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, p. 301; Leonhard Goppelt, în *TDNT*, Vol. 8, p.249.

evagheliei a IV-a, în redarea solicitării lui Toma de a vedea „semnul” (τύπος), cuielor din mâinile și picioarele Mântuitorului. Utilizării lui τύπος în acest context, i s-a atribuit un scop identitar, în sensul că Domnul înviat nu este recunoscut prin simpla Sa arătare, ci garanția realității Sale personale este dată prin acest „semn” (τύπος) al cuielor. Mai mult decât atât, confruntarea Apostolului Toma după opt zile cu realitatea acestui „semn” generează o puternică mărturisire a credinței, nu doar confirmarea unei realități³⁷. Astfel, în acest context, τύπος este pus în relație de cauzalitate cu mărturisirea și asumarea credinței.

De această utilizare ioaneică pare să fie dependentă semnificația teologică a lui τύπος în scrierile pastorale, în sensul că și aici semnifică un „exemplu cu rol determinativ”³⁸ spre acceptarea valorilor credinței³⁹. Această funcție i se aplică și lui ὑποτύπωσις în contextul afirmațiilor pauline v.16. Rolul său nu este de a determina un exemplu sau un model oarecare, ci de a ilustra mila infinită a Domnului manifestată față de Saul, pentru a dobândi și „cei ce vor veni la credință - τῶν μελλόντων πιστεύειν”, convingerile de care s-a învrednicit Pavel.

Tema dobândirii credinței introdusă de autor în acest context întărește ideea că toată pledoaria autorului care are în centru parcursul său de la persecutor și hulitor la „credincios” (v.12), de la Saul la Pavel, este o trimitere directă la cei ce „au căzut din credință” (v.19). Ceea ce vrea autorul să le transmită acestora, prin mijlocirea acestui termen, nu are în vedere o imitare rigidă a lui Pavel⁴⁰ ci un conținut de valori care asumate și de alți oameni, ce sunt asemenea lui Saul, pot dobândi aceleași daruri pe care le-a primit Pavel⁴¹.

Cel mai probabil o asemenea accepțiune paulină asupra acestui concept a determinat utilizarea lui în mai multe scrieri ale Sf. Pavel în situații în care recomandă unor credincioși și comunităților lor identificarea unui reper, model sau paradigmă. Așa este cazul în Filip. 3,17; 2Tes. 3,9, unde afirmă că el însuși este model (τύπος) pentru comunitate. La fel se întâmplă în 1Tes. 1,7, unde autorul apreciază că tesalonicenii au devenit modele (τύπος) pentru cei din

³⁷Cf. Leonhard Goppelt, *TDNT*, Vol. 8, p.249.

³⁸ Această interpretare aparține lui C. Spicq, *Les Épîtres Pastorales* (Études Bibliques), Paris, J. Gabalda, 1948, p.513 apud I. H. Marshall, MARSHALL, & P. H. Towner, *A critical and exegetical commentary on the Pastoral Epistles*, p. 403.

³⁹Cf. Leonhard Goppelt, în *TDNT*, Vol. 8, p.249.

⁴⁰ „Contextul sugerează că Pavel este prezentat ca ceva mai mult decât un exemplu moral care trebuie urmat, mai mult decât o imagine edificatoare. El este prototipul păcătosului salvat, nu doar în sensul că este primul model ideal, ci în sensul că mântuirea celor care vin după el are legătură cu experiența și evanghelia sa. El este prototipul exemplar al inițiativei lui Dumnezeu de a salva păcătoșii. Întreaga sa viață este o reprezentare a puterii Evangheliei și astfel el însuși face parte din mesaj”. Cf. I. H. Marshall, & P. H. Towner, *A critical and exegetical commentary on the Pastoral Epistles*, p.403.

⁴¹ W. D. Mounce, *Pastoral Epistles*, p. 259.

Macedonia și din Ahaia. Deosebit de relevant este faptul că așa cum remarcă Goppelt, în fiecare din cele trei situații acest concept este însoțit de verbul μιμέομαι (*a urma, a imita, a folosi ca model, a călca pe urme*)⁴² sau derivatele sale μιμητής sau συμμιμητής (*imitator al unui personaj viu și real, cel care urmează pe altul, cel care merge pe urmele cuiva*)⁴³. Asocierea celor doi termeni, τύπος și μιμέομαι și contextul în care autorul îi integrează, sugerează faptul că Pavel (Filip. 3,17; 2Tes. 3,9) este model sau prototip, nu prin el însuși, ci prin faptul că și el Îl are ca model pe Hristos și îi urmează Lui. La fel este și în cazul comunității din Tesalonic (1Tes. 1,7), aceasta a devenit „următoare” lui Pavel, prin primirea evangheliei vestită de el și în consecință urmează lui Hristos și așa a devenit un model (τύπος) pentru alte comunități⁴⁴.

Concluzii

În urma acestor precizări care privesc consemnarea experienței proprii convertiri de către Sf. Apostol Pavel în prima Epsistolă către Timotei se impun câteva concluzii scurte. În primul rând relatarea acestui eveniment face parte din strategia redacțională a autorului pentru a oferi un exemplu concret și incontestabil adversarilor din Efes prin care să constate că Dumnezeu își revarsă mila Sa asupra celor mai mari păcătoși. Faptul că Sf. Pavel și ereticii efeseni erau vinovați de un comportament similar (hulă), constituie un indiciu pentru a accepta rolul paradigmatic al convertirii lui Saul pentru eretici din Efes; în aceeași măsură asumarea de către autor a statutului de „ce dintâi dintre păcătoși” are menirea de a-i convinge pe efeseni că păcatul lor este mai puțin grav decât al său, în consecință, fără nicio îndoială vor beneficia de mila și iertarea divină odată cu căința lor. În acest demers al său autorul a apelat la terminologie precisă și formule gramaticale adecvate care confirmă strategia sa.

⁴² Cf. Maurice Carrez, *Dicționar grec-român al Noului Testament*, p.189.

⁴³ *Ibidem*, p. 189 - 272.

⁴⁴ Vezi discuția detaliată despre semnificația acestui termen: Leonhard Goppelt, *TDNT*, Vol. 8, p. 245-259.